

SUDSKA PRAKSA

Mr Aleksandar ZAVISIĆ

str. 83 - 92.

POLYDOR LIMITED AND RSO RECORDS INC. PROTIV HARLEQUIN RECORDS SHOPS LIMITED AND SIMONS RECORDS LIMITED. PREDMET 270/80, PRESUDA SUDA OD OD 9. FEBRUARA 1982.

Ključne reči

- 1. Međunarodni sporazumi – Sporazum između Evropske ekonomske zajednice i Portugalske Republike – različita svrha od one od Ugovora o EEZ – odredbe Ugovora koje uređuju odnos između prava industrijske i komercijalne svojine i slobode kretanja roba – tumačenje koje daje Sud – primena na odredbe Sporazuma - nemoguće (Ugovor o EEZ, čl. 30 i 36; Sporazum između EEZ i Portugalije od 22. jula 1972, čl. 14 (2) i 23)*
- 2. Međunarodni sporazumi – Sporazum između Evropske ekonomske zajednice i Portugalske Republike – restrikcije trgovine opravdane na osnovu zaštite industrijske i komercijalne svojine – autorsko pravo – pokušaj vlasnika autorskog prava da spreči uvoz u državu članicu zaštićene proizvode stavljene na tržište u Portugaliji od strane korisnika licence - dopušteno (Sporazum između Evropske ekonomske zajednice i Portugalije od 22. jula 1972, čl. 14 (2) i 23)*

OBRAĆANJE POVODOM PRETHODNOG PITANJA: ŽALBENI SUD
(ENGLESKA) - UJEDINJENO KRALJEVSTVO.

Sloboda prometa gramofonskih ploča - Autorska prava.

Strane

U predmetu 270/80

Obraćanje Sudu na osnovu člana 177 Ugovora o EEZ od strane Žalbenog suda Engleske i Velsa za odluku o prethodnom pitanju u predmetu koji se vodi pred tim sudom između

POLYDOR LIMITED I RSO RECORDS INC.

i

HARLEQUIN RECORDS SHOPS LIMITED I SIMONS RECORDS
LIMITED,

Suština spora

O tumačenju članova 14. i 23. Sporazuma zaključenog 22. jula 1972. između Evropske ekonomske zajednice i Portugalske Republike (Službeni list, posebno englesko izdanje (31. decembar) (L 301), P. 167),

Osnove

1. Po nalogu od 15. maja 1980, koji je prispeo u Sud 8. decembra 1980, Žalbeni sud Engleske i Velsa se obratio Sudu za preliminarno mišljenje na osnovu člana 177. Ugovora o EEZ sa četiri pitanja o tumačenju članova 14(2) i 23. Sporazuma između Evropske ekonomske zajednice i Portugalske Republike, koji je potpisan u Briselu 22. jula 1972. a zaključen i usvojen u ime Zajednice na osnovu Uredbe (EEZ) br. 2844/72 Saveta od 19. decembra 1972. (Službeni list, posebno englesko izdanje (31. decembar) (L 301), P. 166).

2. Glavni postupak se tiče tužbe zbog povrede autorskih prava koja je podneta protiv dva britanska preduzeća, Harlequin record shops limited i Simons records limited (u daljem tekstu: "Harlequin" i "Simons"), specijalizovana za uvoz i prodaju gramofonskih ploča, koje su uvozili iz Portugalije i stavljali u prodaju u Ujedinjenom Kraljevstvu ploče koje sadrže

popularnu muziku grupe poznate kao "The Bee Gees", a da nisu dobili pristanak vlasnika autorskih prava ili njegovog ekskluzivnog korisnika licence u Ujedinjenom Kraljevstvu.

3. Vlasnik autorskih prava zvučnih snimaka u pitanju, RSO records inc. (u daljem tekstu "RSO"), ustupio je zavisnoj kompaniji, Polydor limited (u daljem tekstu "Polydor"), ekskluzivnu licencu da proizvodi i distribuira gramofonske ploče i kasete koje reprodukuju te snimke u Ujedinjenom Kraljevstvu. Ploče i kasete koje reprodukuju iste snimke su proizvedene i prodavane u Portugaliji od strane dve kompanije registrovane po portugalskom pravu, koje su korisnici licence RSO u Portugaliji. Simons je u Portugaliji kupio ploče koje sadrže te snimke da bi ih uvezao u Ujedinjeno Kraljevstvo sa namerom da ih proda. Harlequin je kupio određeni broj tih ploča od Simonsa sa namerom maloprodaje.

4. Žalbeni sud je ustanovio da su po engleskom pravu Harlequin i Simons povredili član 16(2) Zakona o autorskim pravima iz 1956. Ta odredba predviđa da je autorsko pravo povređeno od bilo kog lica koje, bez licence sopstvenika autorskog prava, uvozi neki artikl u Ujedinjeno Kraljevstvo, ako zna da proizvodnja tog artikla čini povredu tog autorskog prava, ili bi činilo takvu povredu da je taj artikl proizveden u mestu u koje se uvozi.

5. Harlequin i Simons su se, međutim, branili da vlasnik autorskog prava ne može da se poziva na to pravo da bi sprečio uvoz proizvoda u državu članicu Zajednice, ako je taj proizvod zakonito stavljen na tržište u Portugaliji od strane njega (*vlasnik autorskog prava, prim.aut.*) ili sa njegovim pristankom. U prilog te tvrdnje, kompanije su se pozvale na članove 14(2) i 23. Sporazuma između Evropske ekonomske zajednice i Portugalske Republike iz 1972. (u daljem tekstu "Sporazum"), tvrdeći da su te odredbe zasnovane na istim načelima kao članovi 30. i 36. Ugovora o EEZ i da, u skladu sa tim, treba da budu tumačene na sličan način.

6. U nameri da mu omogući da proceni tu tvrdnju odbrane, Žalbeni sud se obratio Sudu pravde za preliminarno mišljenje o sledećim pitanjima:

"1. Da li je vršenje kompanije A njenih autorskih prava iz Ujedinjenog Kraljevstva nad gramofonskom pločom, zakonito proizvedenoj i prodavanoj u državi Portugaliji od korisnika licence, u skladu sa ekvivalentnim portugalskim autorskim pravima, mera koja ima ekvivalentno dejstvo količinskim ograničenjima na uvoz u smislu člana 14(2) pomenutog Sporazuma od 22. jula 1972. zaključenog između Evropske ekonomske zajednice i države Portugalije?

2. Ako je odgovor na prvo pitanje potvrđan:

(A) Da li je takvo vršenje od kompanije A opravdano u smislu člana 23. pomenutog Sporazuma iz 22. jula 1980. za zaštitu pomenutih autorskih prava iz Ujedinjenog Kraljevstva?

(B) Da li takvo vršenje od kompanije A predstavlja sredstvo samovoljne diskriminacije ili prikrivene restrikcije trgovine između države Portugalije i Evropske ekonomske zajednice?

3. Da li je član 14(2). pomenutog Sporazuma iz 22. jula 1980. direktno sprovodiv na pojedince u okviru Evropske ekonomske zajednice uzimajući naročito u obzir pomenutu Uredbu Saveta Evropske ekonomske zajednice od 19. decembra 1972. koja daje dejstvo pomenutom Sporazumu?

4. Može li se uvoznik za Ujedinjeno Kraljevstvo gramofonskih ploča iz pitanja 1. u odbrani pozivati na član 14(2) pomenutog Sporazuma od 22. jula 1972. kada je tužen od kompanije A za povredu njenih autorskih prava u Ujedinjenom Kraljevstvu?

7. Shodno dobro utvrđenoj praksi Suda, korišćenje prava industrijske i komercijalne svojine od strane njihovog vlasnika, uključujući komercijalno korišćenje autorskog prava, da bi se sprečio uvoz proizvoda jedne države članice u neku državu članicu, u kojoj je taj proizvod zakonito stavljen u promet od strane svog vlasnika ili uz njegovu saglasnost, predstavlja meru koja ima dejstvo jednako količinskim ograničenjima u smislu člana 30 Ugovora, koja nije opravdana na osnovu zaštite industrijske i komercijalne svojine u smislu člana 36. Ugovora.

8. Prva dva pitanja, koja se mogu razmatrati zajedno, u suštini zahtevaju da se odredi da li se isto tumačenje mora primeniti na članove 14(2) i 23. Sporazuma. Da bi se odgovorilo na ta pitanja, neophodno je analizirati te odredbe u svetlu predmeta i svrhe Sporazuma i njegovog teksta.

9. Na osnovu člana 228. Ugovora dejstvo Sporazuma je da podjednako poveže Zajednicu i njene države članice. Odgovarajuće odredbe Sporazuma glase:

Član 14(2) "Količinska ograničenja na uvoz će biti ukinuta 1. januara 1973. a bilo koja mera koja ima dejstvo jednako količinskim ograničenjima na uvoz će biti ukinuta najkasnije do 1. januara 1975."

Član 23. "Sporazum neće isključiti zabrane ili restrikcije na uvoz... opravdane na osnovu... zaštite industrijske i komercijalne svojine... takve zabrane ili restrikcije ne smeju, u svakom slučaju, predstavljati sredstvo samovoljne diskriminacije ili prikrivene restrikcije na trgovinu između strana ugovornica."

10. Prema njegovoj preambuli, svrha Sporazuma je da se učvrste i prošire ekonomski odnosi koji postoje između Zajednice i Portugalije i da se obezbedi, poštujući fer uslove tržišne konkurencije, harmoničan razvoj njihovih privreda sa namerom doprinošenja radu na izgradnji Evrope. Sa tim ciljem, strane ugovornice su odlučile da progresivno uklanjaju prepreke, suštinski celoj svojoj razmeni, u skladu sa odredbama Opšteg sporazuma o carinama i trgovini (u daljem tekstu "Opšti sporazum"), a koje se odnose na uspostavljanje zona slobodne trgovine.

11. Prema članu XXIV(8) Opšteg sporazuma, zonom slobodne trgovine se smatra "grupa od dve ili više carinskih teritorija u kojima se carine i drugi restriktivni trgovinski propisi... ukidaju za suštinski svu razmenu proizvoda, između sastavnih teritorija, koji imaju poreklo iz tih teritorija."

12. Sledeći gorenavedeni cilj, Sporazum nastoji da liberalizuje trgovinu robom između Zajednice i Portugalije. Na osnovu člana 2. Sporazum se primenjuje, a u skladu sa posebnim rešenjima koja se odnose na pojedine proizvode, na proizvode poreklom iz Zajednice ili Portugalije, navedenih u poglavljima 25 do 99 Briselske nomenklature.

13. S tim u vezi, članovi 3. do 7. Sporazuma predviđaju ukidanje carinskih obaveza i mera koje imaju dejstvo jednako količinskim ograničenjima u razmeni između Zajednice i Portugalije. Isti princip je primenjen u članu 14. na količinska ograničenja i mere koje imaju jednako dejstvo. Te odredbe su dopunjene zabranom fiskalnih mera ili praksi diskriminatorne prirode iz člana 21. i ukidanjem svih restrikcija na plaćanja koja se odnose na trgovinu robom iz člana 22. Osim toga, u članovima 26. i 28. Sporazum sadrži izvesna pravila o tržišnoj konkurenciji, državnoj pomoći i dampingu. U skladu sa članom 32. osniva se zajednički odbor koji je odgovoran za upravljanje Sporazumom i obezbeđenje njegove ispravne primene.

14. Odredbe sporazuma o uklanjanju ograničenja trgovine između Zajednice i Portugalije iskazane su pojmovima koji su u nekom pogledu slični onima iz Ugovora o EEZ o ukidanju ograničenja trgovine unutar Zajednice. Harlequin i Simons su posebno istakli sličnost između odredbi člana 14(2) i 23. Sporazuma s jedne strane i onih iz člana 30. i 36. Ugovora o EEZ s druge.

15. Pa ipak, takva sličnost pojmova nije dovoljan razlog za primenu gorenavedene sudske prakse na odredbe Sporazuma, koja određuje u kontekstu Zajednice odnos između zaštite prava industrijske i komercijalne svojine i propisa o slobodnom kretanju roba.

16. Domašaj te sudske prakse se zaista mora odrediti u svetlu komunitarnih ciljeva i aktivnosti kao što je propisano članovima 2. i 3. Ugovora o EEZ. Kao što je Sud imao priliku da naglasi u raznim situacijama, Ugovor,

uspostavljajući zajedničko tržište i progresivno približavajući ekonomske politike država članica, teži da ujedini nacionalna tržišta u jedinstveno tržište sa odlikama domaćeg tržišta.

17. Imajući u vidu te ciljeve, Sud je, između ostalog, u svojoj presudi od 22. juna 1976. u predmetu 119/75 (overseas) ltd. protiv Terranova industrie C.A. Kapferer & Co. (1976) ECR 1039, tumačio članove 30. i 36. Ugovora na način da teritorijalna zaštita koju pružaju nacionalna prava industrijskoj i komercijalnoj svojini ne može dovesti do legitimisanja izolacije nacionalnih tržišta i voditi veštačkom cepanju tržišta te da se, sledstveno tome, imalac prava industrijske ili komercijalne svojine zaštićenog zakonom neke države članice ne može pozivati na taj zakon da bi sprečio uvoz proizvoda koji je, sam imalac ili uz njegovu saglasnost, zakonito stavljen u promet u drugoj državi članici.

18. Razmatranja koja su dovela do takvog tumačenja članova 30. i 36. Ugovora nisu primenjiva u kontekstu odnosa između Zajednice i Portugalije definisanih Sporazumom. Očigledno je iz ispitivanja Sporazuma da iako određuje bezuslovno ukidanje određenih ograničenja trgovini između Zajednice i Portugalije, kao što su količinska ograničenja i mere koje imaju dejstvo jednako količinskim ograničenjima, on nema istu svrhu kao i Ugovor o EEZ budući da poslednji, kao što je gore navedeno, teži da stvori jedinstveno tržište tvoreći, što je bliže moguće, uslove domaćeg tržišta.

19. Proističe, iz konteksta Sporazuma, da se ograničenja trgovine robom mogu smatrati opravdanim na osnovu zaštite industrijske i komercijalne svojine u situaciji u kojoj njihovo opravdanje ne bi bilo moguće u okviru Zajednice.

20. U sadašnjem slučaju, takva razlika je tim potrebija jer instrumenti koje Zajednica ima na raspolaganju za postizanje jednobrazne primene komunitarnog prava i postepenog ukidanja zakonodavnih razlika na jedinstvenom tržištu nema ekvivalenta u kontekstu odnosa između Zajednice i Portugalije.

21. Proističe iz prethodno rečenog da je zabrana uvoza u Zajednicu, nekog proizvoda poreklom iz Portugalije, zasnovana na zaštiti autorskih prava opravdana u okviru aranžmana o slobodnoj trgovini uspostavljenih sporazumom na osnovu prve rečenice člana 23. Nalazi nacionalnog suda ne pružaju ni jednu činjenicu koja bi dozvolila zaključak da vršenje autorskih prava u slučaju kao što je ovaj ustanovljava sredstvo samovoljne diskriminacije ili prikrivene restrikcije trgovine u smislu druge rečenice tog člana.

22. Iz svih ovih razloga odgovor koji se mora dati na prva dva pitanja je da je vršenje, od vlasnika ili njega ovlašćenih lica, autorskih prava zaštićenih pravom neke države članice da bi se sprečio uvoz i marketing gramofonskih ploča, zakonito proizvedenih i stavljenih u promet u Portugalskoj Republici od korisnika licence vlasnika, opravdano na osnovu zaštite industrijske i komercijalne svojine u značenju člana 23. Sporazuma i stoga ne predstavlja ograničenje trgovine između Zajednice i Portugalije, što je zabranjeno članom 14(2) Sporazuma. Takvo vršenje ne predstavlja sredstvo samovoljne diskriminacije ili prikrivene restrikcije na trgovinu između Zajednice i Portugalije

23. S obzirom na date odgovore na prva dva pitanja, nije neophodno odgovoriti na treće i četvrto pitanje.

Odluka o troškovima

Troškovi

24. Troškovi Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, Vlade Savezne Republike Nemačke, Vlade Kraljevine Danske, Vlade Francuske Republike, Vlade Kraljevine Holandije i Komisije Evropskih zajednica, koje su podnele podneske Sudu, se ne nadoknađuju. Kako su te rasprave, što se tiče strana u glavnoj stvari, u suštini postupak po tužbi koji se vodi pred nacionalnim sudom, odluka o troškovima je pitanje za taj sud.

Operativni deo

Na tim osnovama,

Sud,

U odgovoru na pitanja upućena mu od Žalbenog suda po nalogu od 15. maja 1980. presuđuje:

Vršenje, od vlasnika ili od njega ovlašćenih lica, autorskih prava zaštićenih zakonom države članice da bi se sprečio uvoz i marketing gramofonskih ploča zakonito proizvedenih i stavljenih na tržište u Portugalskoj Republici od korisnika licence je opravdano na osnovu zaštite industrijske i komercijalne svojine u smislu člana 23. Sporazuma između Evropske ekonomske zajednice i Portugalske Republike od 22. jula 1972. (Službeni list, posebno englesko izdanje (31. decembar) (L 301), P. 167) i stoga ne predstavlja restrikciju na trgovinu što je zabranjeno članom 14(2) Sporazuma. Takvo

vršenje ne čini sredstvo samovoljne diskriminacije ili prikrivene restrikcije trgovine između Zajednice i Portugalije u smislu pomenutog člana 23.

Komentar presude

Presuda u predmetu *Polydor* još je jedan primer kreativnog, tačnije teleološkog tumačenja Suda pravde. Presuda je značajna za države koje imaju zaključen trgovinski sporazum sa Evropskom unijom, te je u tom smislu u bliskoj budućnosti i za nas interesantna.

Tumačenje se postavilo u kontekstu priznavanja direktnog dejstva (izrazito sličnih) normi jednog trgovinskog sporazuma, koji je Zajednica zaključila sa Portugalijom koja tada još nije bila država članica. Sporazum o slobodnoj trgovini između EEZ i Portugalije sadrži identične norme o slobodi kretanja roba kao i Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici.

Sud je u svojoj odluci istakao da nema jednakog tumačenja i paralelizma između sporazuma koji zaključuju Zajednica i Portugalija i samog Ugovora o EEZ. Treba takođe imati u vidu da u to vreme još ne postoje sporazumi o pridruživanju, onakvi kakve ih mi danas poimamo. Čak i identične odredbe, u sporazumima različite vrste (odnosno namene i namere), vode različitom tumačenju.

Međutim, kasnije se ispostavilo da se ni na sve sporazume o pridruživanju ne može automatski primeniti analogija. Direktno dejstvo sporazuma o pridruživanju je i ranije postavljano u predmetima *Haegeman* i kasnijim *Kupferberg* i *Demirel*.¹

Budući da su pojmovi i upotrebljeni izrazi iz člana 14(2) Sporazuma sa Portugalijom i člana 30. Ugovora o EEZ identični, sudija engleskog *Court of Appeal* - Templeman je dosudio da član 14(2) Sporazuma ima direktno dejstvo.²

¹ U svojoj presudi u predmetu *Demirel*, C-12/86 Sud se odredio u pogledu pravne prirode jednog mešovitog sporazuma (o pridruživanju - zaključenog sa Turskom). Nedavno, u predmetu *Gloszczuk*, C-63/99 Sud je ponovio svoje viđenje iz predmeta *Polydor*, a opšti pravobranilac je čak zauzeo stanovište da se sudska praksa koja se odnosi na jedan sporazum o pridruživanju, konkretno turski, ne može preneti, odnosno upotrebiti za potrebe drugog sporazuma o pridruživanju, tj. poljskog.

² *Direct effect – Myth, Mess or Mystery?*, David Edward, sudija Suda pravde, 2001.

Međutim, odgovor Suda pravde je išao u drugom pravcu. U sporu su posebno bile aktivne vlade država članica i Komisija koje su tvrdile da su obaveze iz osnivačkog ugovora i sporazuma sa Portugalijom, po svom karakteru, različite. Osim toga, mehanizmi za rešavanje sporova u okviru ova dva aranžmana su takođe različiti.

Tužene kompanije su se branile da se vlasnik autorskih prava ne može pozivati na odredbe domaćeg zakona o autorskom pravu, zato što je Sud pravde u svojoj ranijoj praksi ustanovio da dobra koja su zakonito stavljena u prodaju u jednoj *državi članici* moraju imati slobodan pristup tržištima ostalih država članica. Zaštita autorskih prava, tvrdili su, predstavlja meru s istim efektom kao i količinsko ograničenje i ne može biti opravdana na osnovu dozvoljenog izuzeća iz poznatog člana 30. Ugovora o EEZ.

Viđenje Suda je bilo da se u različitim pravnim miljeima, odnosno situacijama mere koje potencijalno mogu predstavljati arbitrernu i skrivenu prepreku trgovini moraju različito poimati i ceniti. Tako je i presuđeno. Tuženima nije dato za pravo budući da sporazum između Zajednice i Portugalije nema istu svrhu kao osnivački ugovor koji teži ujedinjenju nacionalnih tržišta u jedno jedinstveno. Pošto je Sud odredio prirodu i domašaj sporazuma sa Portugalijom, kao rezultat se javlja stav o dejstvu, po trgovinu, propisa koji potencijalno imaju karakter restriktivnih mera sa istim dejstvom kao i kvantitativna ograničenja. Propisi o zaštiti industrijske i komercijalne svojine nisu okarakterisani kao neopravdano ograničenje slobodi trgovine.

Sažetak

1. Sličnost između pojmova korišćenih u članovima 30. i 36. Ugovora o EEZ, s jedne strane, i članova 14(2) i 23. Sporazuma između EEZ i Portugalske Republike, s druge nije dovoljan razlog za primenu sudske prakse na odredbe Sporazuma, koja u kontekstu Zajednice određuje odnos između zaštite prava industrijske i komercijalne svojine i pravila o slobodi kretanja roba.

Iako predviđa bezuslovno ukidanje određenih restrikcija na trgovinu između Zajednice i Portugalije, kao što su kvantitativna ograničenja i mere koje imaju ekvivalentno dejstvo, Sporazum nema istu svrhu kao Ugovor o EEZ, budući da poslednji teži da ujedini nacionalna tržišta u jedinstveno tržište tvoreći, što je bliže moguće, uslove domaćeg tržišta. Proističe iz konteksta Sporazuma da restrikcije na trgovinu robom mogu biti smatrane opravdanom na osnovu zaštite industrijske i komercijalne svojine u situaciji u kojoj njihovo opravdanje ne bi bilo moguće u okviru Zajednice.

2. Vršenje, od vlasnika ili njega ovlašćenih lica, autorskih prava zaštićenih zakonom države članice da bi se sprečio uvoz i marketing gramofonskih ploča, zakonito proizvedenih i stavljenih na tržište u Portugalskoj Republici, od korisnika licence je opravdano na osnovu zaštite industrijske i komercijalne svojine u smislu člana 23. Sporazuma između EEZ i Portugalske Republike i stoga ne predstavlja restrikciju na trgovinu što je zabranjeno članom 14(2) Sporazuma. Takvo vršenje ne čini sredstvo samovoljne diskriminacije ili prikrivene restrikcije trgovine između Zajednice i Portugalije u smislu pomenutog člana 23.